

# P R A K T I C K É P Ř Í P A D Y.

O platnosti sňatků uzavřených v Rusku po 20. prosinci 1917. — Předpis § 268 c. ř. s. nevztahuje se na otázku platnosti manželství (§§ 5 odst. 3 a 371 trest. řádu). Civilní soud není tudíž naprosto vázán výrokem trestního soudu o platnosti manželství. Co do otázky formy uzavření manželství v cizině platí zásada »locus regit actum« s tou výjimkou, že byl-li jeden ze snoubenců zdejším příslušníkem, stačí, byla-li zachována forma, jakou předpisuje zákon zdejší (§§ 4 a 37 obč. zák.)

Obě sporné strany Ljuba A-ová a V. A. uzavřely dne 29. července 1918 sňatek manželský podle obřadu pravoslavného podle potvrzení arcikněze resp. diakona chrámu Narození Kristova města Aleksandrova ze dne 2. resp. 15. listopadu 1918, později pak, když přišli do Čech, ač manželství toto nebylo ani rozvedeno ani rozloučeno, uzavřel V. A. druhý sňatek manželský dne 22. července 1923 církevně u českobratrského evangelického sboru v Žižkově s A. M-ou.

V. A. byl rozsudkem z. s. tr. v P. odsouzen pro zločin dvojnásobného manželství podle § 206 tr. zák. v úvaze, že první sňatek byl platným.

Když na to bylo zavedeno u z. s. civ. v P. řízení o neplatnost druhého manželství v roce 1923 uzavřeného, namítal žalovaný V. A., že první sňatek v Rusku uzavřený nebyl platným.

Soud první stolice žalobu Ljuby A-ové na uznání neplatnosti druhého manželství uzavřeného v roce 1923 s A. M-ou zamítl nepokládaje se vázaným předpisem § 268 c. ř. s. se zřetelem k výjimečnému ustanovení §u 5 odst. 3 trestního řádu a poukávav na sdělení ministerstva spravedlnosti ve Věstníku z roku 1923 pod čís. 75, podle něhož církevní sňatky uzavřené v Rusku po 20. XII. 1917 nejsou sovětskou vládou uznávány za platné bez ohledu na státní příslušnost snoubenců a že sovětská vláda uznává za platné sňatky pouze ty, jež byly uzavřeny před sovětskými úřady a to rovněž bez ohledu na státní občanství osob vstupujících v manželství.

Soud II. stolice rozsudek tento potvrdil. Nejvyšší soud vyhověl dovolání žalobkyně, zrušil rozsudky nižších soudů a odkázal věc do první stolice, aby dále jednala a znovu rozhodla.

D ů v o d y. Především dlužno zaujati stanovisko k otázce, je-li či není-li civilní soud v řízení o neplatnost manželství vá-

záni podle §u 268 c. ř. s. obsahem pravoplatně odsuzujícího trest. nálezu.

Kdežto prvý soud vyloučil použití §u 268 c. ř. s. vzhledem k výmínečnosti předpisu §u 5 odst. 3 trest. řádu, vychází odvolací soud z názoru, že platí ustanovení §u 268 c. ř. s. také v řízení o platnosti manželství, poněvadž zvláštní předpisy upravující toto řízení byly uvedeny v soulad s předpisy civ. ř. s. nařízením min. spr. ze dne 9. XII. 1897 č. 283 ř. z. na základě čl. LV. úvod. zák. k c. ř. s., že však soudu civ. náleží, aby z moci úřední dbal podstaty věci; poněvadž pak dále z rozsudku trest. s. jde pouze na jevo, že žalovaný uzavřel nejprve dne 29. VII. 1918 sňatek na Rusku a dne 22. VII. 1923 manželství s A. M-ou na Žižkově, ale poněvadž nebylo nad veškerou pochybnost zjištěno, zda první sňatek byl platně uzavřen, bylo v tomto řízení o neplatnost druhého manželství bez ohledu na trest. nález samostatně zjistiti skutečnosti, zda první manželství trvá po právu čili nic a dospěl pak k témuž názoru jako prvý soud a z jeho důvodů, že platným není.

V této sporné otázce přiklonil se dovolací soud k názoru prvé stolice. Jak jest již z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu na první pohled patrné, uznává na jedné straně, že civ. soudce jest nálezem trest. soudu vázán, na druhé straně však současně hájí názor, že civ. soudu náleží zkoumati z úřední povinnosti pravou podstatu věci, vyskytnou-li se přes to pochybnosti o platnosti manželství. Obojí vedle sebe nemůže obstáti, toť zajisté patrné. Odvolací soud přidržuje se zřejmě důvodů dřívějšího rozhodnutí nejv. s. č. 140 Sb. n. s., které však opomenulo řešiti naši otázku ze stanoviska §u 5 odst. 3 a § 371 odst. 2 tr. ř., jehož ustanovení jsou tu v prvé řadě směrodatnými.

Předpisem §u 5 odst. 3 tr. ř. jest stanoveno, že v tom případě, jde-li o předurčující otázku platnosti manželství, má býti rozhodnutí civ. soudu pro to příslušného vzato za základ trest. nálezu. To předpokládá, že takové rozhodnutí se již stalo nebo že řízení o tom bylo již zavedeno anebo soudce svým oznámením dal k tomu podnět. V obou poslednějších případech má tr. soudcem býti vyčkáno rozhodnutí příslušného civ. soudu, po případě naléháno na jeho urychlení. Také podle §u 371 odst. 2 tr. ř. jest rozhodnutí o neplatnosti manželství vyhraženo civ. soudu.

Nelze ovšem tvrditi, že by ve všech případech a za všech okolností musil předcházeti výrok civ. soudu a že by tr. soud

nemohl v řízení pokračovati a naléztí rozsudkem odsuzujícím, tolik však jest jisto, že nebylo-li civ. soudem o platnosti manželství již rozhodnuto, tr. soudce nesmí pouštěti se v rozhodování o této předurčující otázce tenkrát, když buď již se koná o ní řízení před civ. soudem nebo když při řešení otázky té vzniknou pochybnosti, nebo když jde o překážku manželství, k níž sluší míti zřetel z povinnosti úřední. Ve všech těchto případech jest na tr. soudu, aby, jak již bylo uvedeno, v případech prvním vyčkal rozhodnutí civ. soudu a aby v obou ostatních případech dal podnět k zavedení řízení o neplatnosti manželství před soudem civ. a k vydání rozhodnutí, jež pak musí vzíti za základ svého rozhodnutí. (S t o r c h, Říz. trestní I. díl 144—147; Dr. S. M a y e r, Říz. trestní I. str. 40.)

Odvolací soud poukázal na to, že § 268 c. ř. s. zní všeobecně a že zvláštní předpisy upravující toto řízení byly uvedeny v soulad s předpisy civ. ř. s. nařízením min. spr. ze dne 9. XII. 1897 č. 283 ř. z. Ustanovení §u 268 c. ř. s. spočívá, jak vidno z motivů, ve snaze, aby se při stejnosti zásad důkazního hodnocení zabránilo z důležitých příčin, hlavně z ohledu na důvěru ve spravedlnost a právní jistotu, opakování a přezkoumávání celého průvodního řízení tr. soudu před soudem civ. Avšak předpisy §§ů 5 odst. 3 a 371 tr. ř. jsou povahy kategorické, přicházejí v první řadě v úvahu příkazující ve smyslu shora uvedeném řešení speciální předurčující otázky platnosti manželství rozhodnutí civ. soudu pro to jedině příslušného.

Že předpis §u 268 c. ř. s. zní všeobecně, nevadí, neboť předurčující otázka platnosti manželství jest upravena zvláštními ustanoveními v tr. řádě a civ. řád ve sporech o platnost manželství zachoval v platnosti posavadní starší předpisy, jež byly sice uvedeny v soulad s předpisy nového civ. řádu s., ale s v ý h r a d o u t ě c h z v l á š t n o s t í, jež vyplývají z ustanovení všob. obč. zák., úvod. zák. k c. ř. s. a z posavadních ustanovení těchto zvláštních starších zákonů; okolnost pak, že ustanovení §§ů 5 a 371 tr. ř. nebyla a nemohla býti zrušena, nebo změněna minist. nařízením ze dne 9. XII. 1897 č. 283 ř. z., nevyžaduje bližšího odůvodnění.

Zejména v řízení o platnost či neplatnost manželství, jde-li o překážky manželství kotvící v právu veřejném, jest vycházeti ze zásady oficiálnosti a zásady vyšetřovací. Podle §u 8 min. nař. č. 283/1897 ř. z. má býti přihlíženo k předpisům §§ 94—102 obč. zák. a podle §u 14 dv. dekr. č. 1595 Sb. just. z. z roku 1819 jest rozhodné okolnosti úplně vyšetřiti, důvody pro ne-

platnost manželství zcela objasniti, platnost manželství proti každému svévolnému odporování v ochranu vzíti a jednání tak řídit, aby buď neplatnost manželství byla jasně prokázána nebo nemožnost tohoto důkazu byla mimo veškerou pochybnost uvedena. Též § 28 zák. č. 320/1919 Sb. z. a n. přikazuje vyšetřiti z úřední povinnosti neplatnost manželství, jsou-li mu v cestě překážky tam uvedené, zejména pokud se týče jeho formy (§§ 8 a 12 odst. 3 téhož zákona, viz rozh. č. 4693 Sb. n. s.).

Zásada oficiálnosti a zásada vyhledávací, která zde platí tudíž měrou nejrozsáhlejší a je provedena zcela důsledně (H o r a Čsl. civ. právo proc. III. díl, str. 190—192), bránila by tedy tomu, aby civ. soud dal se vázati nálezem tr. soudu, jenž proti předpisu §u 5 tr. ř. vyřešil si též předurčující otázku platnosti manželství a při tom dokonce ani nepočínal si do všech krajností podle těchto zásad.

Dovolání uplatňující důvod č. 4 §u 503 c. ř. s. není tedy potud v právu, pokud míní, že civ. soud je naprosto vázán, vyslovil-li tr. soud svým nálezem, že první manželství žalovaného jest platné a že nemůže tuto otázku již přezkoumávati.

Nemožno souhlasiti s názorem odvolacího soudu, že z rozsudku trest. s. jde pouze na jevo, že žalovaný uzavřel nejprve dne 29. VII. 1918 sňatek na Rusku a dne 22. VII. 1923 manželství s A. M-ou na Žižkově, a že prvnější manželka v čase uzavření druhého manželství byla a jest posud na živu, tedy jakoby z tr. rozsudku nevycházelo, že první manželství se pokládá za platně uzavřené. Vždyť jinak by nebyl mohl obžalovaného uznati vinným zločinem dvojženství a z důvodů tr. rozsudku plyne jasně, že obhajoba obžalovaného, že prvý sňatek na Rusi nebyl platný, byla pokládána za úplně lichou a že obžalovaný dobře věda, že jeho prvý sňatek je platný a dosud nerozvázn, vešel ve druhý sňatek.

Než to nezbavuje civ. soudce povinnosti, aby ve svém úředním šetření samostatně pátral po platnosti či neplatnosti manželství způsobem zcela vyčerpávajícím.

Právem vytýká rozsudek odvolacího soudu, že tr. soud, jenž, jak již uvedeno, vůbec ani nebyl oprávněn k řešení této předurčující otázky, nedbal námítky obžalovaného, kterou se při hlavním přelíčení hájil, že jeho první sňatek není sice rozvázn, ale že jest v Rusku neplatný a že nedbal návrhu obhájce, by dotazem na ministerstvo spravedlnosti bylo zjištěno, zda manželství uzavřená v letech válečných v Rusku jsou platná.

Právnem tedy nižší soudy v tomto sporu řešily bez ohledu na rozsudek tr. soudu tuto otázku, zda jest pokládati první manželství žalovaného za neplatné.

Dovolatelka hájí názor, že, pokud platnost manželství závisí na formě, platí též u manželství v cizině uzavřeného předpisy zdejšího práva podle zásady *lex fori*, poněvadž jde o předpisy vízící (*jus cogens*). Pokud se týče této otázky, dlužno podotknouti tolik:

Ohledně uzavření manželství v cizině platí zásada: *locus regit actum*. To vyplývá z té okolnosti, že § 4 obč. zák. propůjčuje závaznou moc předpisům našeho práva též mimo obvod jejich působnosti jen potud, pokud omezují osobní způsobilost jednajících osoby, a že podle §u 37 obč. zák. právní jednání v cizině, třeba na nich se zúčastní zdejší příslušník, posuzují se podle zákona místa, kde právní jednání se stalo. Totéž platí o formě uzavření manželství, ale posavadní praxe připouští zde výjimku, že byl-li jeden ze snoubenců zdejším příslušníkem, stačí, byla-li zachována forma, jakou předpisuje zákon zdejší (sr. rozh. nejv. soudu č. 3903 Sb. n. s.).

Dovolání jest proto opodstatněno, pokud se táže, na základě jakého zák. ustanovení došel odvolací soud k názoru, že církevní sňatek uzavřený v Rusku po 20. XII. 1917 není platný. Soud druhé stolice odvolává se pouze na sdělení ministerstva spravedlnosti ve Věstníku z roku 1923 pod čís. 75, podle něhož církevní sňatky uzavřené v Rusku po 20. XII. 1917 nejsou sovětskou vládou uznávány za platné bez ohledu na státní příslušnost snoubenců a že sovětská vláda uznává za platné sňatky pouze ty, jež byly uzavřeny před sovětskými úřady a to rovněž bez ohledu na státní občanství osob vstupujících v manželství.

Avšak manželství, bylo-li uzavřeno podle zákonných norem platných v té době, nemůže býti zbaveno své platnosti již proto, že pozdější vládní režim jich neuznává, leda že by onomu sdělení mělo býti tak rozuměno, že nyní platné zákonné předpisy na Rusi neuznávají církevní sňatky za platné, nýbrž jen sňatky uzavřené před sovětskými úřady nebo církevní sňatky, byly-li předepsaným způsobem v občanském úřadě zaregistrovány. Z onoho sdělení, na něž oba nižší soudy své rozhodnutí staví, nijak ani nevyplývá, zda a jaké právní předpisy se staví proti platnosti manželství V. A-a s Ljubou K. uzavřeného dne 29. VII. 1918 na Rusi a bylo tyto okolnosti tím více vyšetřiti, jelikož podle předloženého potvrzení arcikněze chrámu Narození Kristova v Alexandrově a podle přísežné vý-



povědi Ljuby K-é v tr. řízení byl tento sňatek uzavřen podle obřadu pravoslavného v kostele způsobem slavnostním a za přítomnosti dvou svědků.

Bude tedy, pokud jest to možno, zjistiti, zda první sňatek žalovaného v Rusku byl za takových náležitostí uzavřen, aby mohl býti jako platně uzavřený pokládán, či zdali, z jakých důvodů a podle jakých na Rusi platných zákonných předpisů takové manželství není platným. Vyšetřiti bude dále také, zdali V. A. byl v době uzavření prvního sňatku státním příslušníkem tehdy ještě trvajícího státu Rakousko-uherského a zdali způsob uzavření tohoto jeho sňatku odpovídal aspoň zákonným předpisům tehdy v tomto státě plativším a platnost sňatku podmiňujícím, zejména, pokud se týče ustanovení §§ 69—75 obč. zák.

Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 17. března 1926 Rv I 1924/25. Dr. Grešl.

**Bylo-li objednáno výslovně tokajské víno »szamorodenské«, dodáno však víno neodpovídající této známce, třebas také z kraje tokajského, běží o aliud, i neplatí čl. 347 obch. zák.**

Žalující firma z Popradu dodala žalovanému O. S., úředníku v P., podle objednávky sud vína tokajského szamorodenského za ujednanou kupní cenu pro vlastní potřebu žalovaného.

Žalovaný, když ho víno došlo do Prahy počátkem července 1922, uložil je ve svém sklepě, kde leželo až do konce září 1922, kdy žalovaný seznal, že dno u sudu toho jest vypouklé a znalec jím přivolaný zjistil, že víno v sudě znovu kvasí, neboť po navrtání zátky u sudu tryskalo z něho, načež žalovaný dopisem ze dne 15. X. 1922 sdělil žalující straně, byv o zaplacení upomínán, že víno, jak došlo, bylo uloženo ve sklepě, že asi před 14 dny musil sud otevřít, aby dno u něho nevyrazilo, že víno jest úplně kalné, nezpůsobilé k používání, ač si on od žalující firmy objednal víno způsobilé k stáčení do lahví (flaschenreif) — což je také nesporno — a že jí tedy víno dává k dispozici.

Znaleckým posudkem bylo zjištěno, že víno označené žalovaným jako víno dodané mu žalující firmou neodpovídá známce »Szamorodenské«, že je to sice víno z kraje tokajského, ale řezané s obyčejným bílým vínem jiné provenience a že proto není přípustno je pod značkou »Szamorodenské« dodávati, že ku stáčení do lahví se nikterak nehodilo, ježto nebylo ani pořádně vykvašené, což žalující strana věděti mohla. Dodatečné kvašení vína, které bylo prodáno výslovně jako způsobilé ke